

Counselor in the 21st Century

İlhan YALÇIN*

ABSTRACT: Counseling profession has been discussed in our country in recent years. These discussions focus on the characteristics and skills that counselors have, and the employment of school counselors. The purpose of this study is to present a general perspective about counseling profession. For this purpose, the personal and professional qualities of counselors are described, activities performed by school counselors are summarized, and thoughts about the future of school counseling profession are explained. In addition some suggestions for practicing of school counseling profession in our country are offered.

Key Words: Counseling profession, school counselor, professional development.

SUMMARY

Professional counselors are trained to work with a person's normal developmental conflicts. Furthermore, counselors help people with personal, family, social, educational, and career decisions. Counseling profession has been discussed in our country in recent years. The purpose of this study was to present a general perspective about counseling. Counselors are professional people with specific characteristics and skills. These can be grouped as personal characteristics, professional knowledge and counseling skills.

* Research Assistant, Ankara University, Faculty of Educational Sciences

Effective counselors have an identity. They know who they are. They are expanding their awareness of self and others and developing their own counseling style. Counselors have a sense of humor and generally live in the present (Corey, 1996).

The counseling profession finds itself in a situation in that students are trained to be counselors for specific populations such as school counselors, rehabilitation counselors, marriage and family counselors, career counselors, mental health counselors and others. However counseling programs are training school counselors in our country.

School counselors help students to understand their interests, abilities, and personal characteristics so they can develop realistic academic and career choices. School counselors are at the center of school and educational system. In addition to counseling skills, school counselors will need to expect all students to achieve at a high level, actively work to remove barriers to learning, teach students how to help themselves and teach students and their families how to access support systems that encourage academic success. School counselors also must promote, plan and implement comprehensive developmental school counseling and guidance programs, play a leadership role in defining and carrying out the counseling and guidance services, collaborate with other helping agents such as peer helpers, teachers, community resources, assess and interpret student needs, and recognize differences in culture, languages, values (Erford, 2003).

The 21st century brings a new age in the school counseling profession. Practitioners and trainers in the school counseling profession have stated that school counselors must work at schools whereas Ministry of National Education has proposed that school counselors must work at the Centers of Guidance and Research. The future of school counseling profession need to be discussed in our country.

It is proposed that the role of the professionally competent school counselors of the 21st century focus on the preventive and developmental model. School counselors of the future need the knowledge and skills to work with clients in their respected developmental stages. School counselors must be ready to adapt their priorities and interventions to meet society's changing needs. In other words school counselors must accept that roles will change over the years, be aware of and responsive to the changing needs. In order to determine priorities to meet the needs of today's students, collaborative efforts between school counselors and other community resources are necessary component of school counseling programs. School counseling programs are developed and implemented within school systems.

These programs facilitate student development in three broad areas: academic development, career development and personal/social development.

School counselors must promote their professional development. Professional development is not something that happens during graduate school. Becoming of a competent school counselor is a lifelong process. In order for school counselors to continue to adapt to the needs of the community and to continue to develop professionally, school counselors must take part in two types of continuing education: specific skills development and supervision. Professional skill development is necessary for school counselors to learn more about specific skills that will help them to more effectively meet the needs of students. Preparation may also include skills that are not directly related to counseling such as utilizing technology and building collaborative relationships with other educational service personnel. Skill building alone will be inadequate. School counselors must also participate in continued supervision in order to enhance their professional development. Receiving supervision can help reinforce new skills (Paisley and McMahon, 2001).

School counselor will be connection between needs and resources (school staff, students, parents) in the future whereas school counselor is a primary provider of direct services in the past and present. In the past and present, school counselors have been mainly concerned with the workings of the school. They have a limited function. In the future, the wall of the school will have to expand to include the whole society. School counselors will need to be prepared to provide services to the society (Welch ve McCarroll, 1993).

School counselors must work in the school-based comprehensive and developmental system. School counselors and school counselor educators will need to establish counselor education standards in order to train skillful counselors in our country. These standards must include program objectives and curricula, faculty and staff requirements, program evaluation, and other requirements for accreditation.

NOTE: This is an extended summary of the following article originally written in Turkish.

21. Yüzyılda Psikolojik Danışman

İlhan YALÇIN*

ÖZ: Son yıllarda ülkemizde psikolojik danışmanlık mesleği çeşitli açılardan, farklı kesimlerce tartışılmaktadır. Bu tartışmalar, psikolojik danışmanların sahip olmaları beklenen özellikler ve beceriler ile okul psikolojik danışmanlarının istihdamları üzerinde odaklanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışmanlığın günümüzdeki durumu üzerine genel bir çerçeve sunmaktır. Bu amaçla, psikolojik danışmanların sahip olması gereken kişisel ve mesleki nitelikler açıklanmış, okul psikolojik danışmanlarının okullarda yapmaları beklenen etkinlikler özetlenmiş, okul psikolojik danışmanlığının geleceğine ilişkin görüşler belirtilmiş ve mesleğin ülkemizdeki uygulamaları için bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik danışmanlık mesleği, okul psikolojik danışmanı, mesleki gelişim.

GİRİŞ

Günümüzde psikolojik danışma ve rehberlik mesleğine olan ilgi artarak devam etmektedir. Gladding (2000) Amerikan Psikolojik Danışma Derneği'nin psikolojik danışmanın alt alanlarına ilişkin tanımlamalarından yola çıkarak psikolojik danışmanlığı; normal kişilerle kişisel, mesleki, sosyal ve eğitsel konularda onları yetkinleştirmeye yönelik, kuramsal temelli, yapılandırılmış oturumlarla sürdürülen, danışanlara daha etkili düşünme, davranma ve hissetmeyi öğretme sürecini içeren ve bir dizi alt uzmanlıkları olan bir meslek olarak tanımlamaktadır (akt. Korkut, 2004). Bütün psikolojik danışma uygulamalarında terapötik sürecin en önemli unsurlarından birisi

* Araş. Gör. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi

psikolojik danışmandır. Psikolojik danışman gerekli yardım etme becerileri konusunda uzmanlaşmış kişidir (Voltan-Acar, 2001). Psikolojik danışmanların sahip olmaları gereken özellikler konusunda, literatürde birçok görüş bulunmaktadır. Bu çalışmada; psikolojik danışmanların kişisel ve mesleki özellikleri ile okul psikolojik danışmanlarının günümüzdeki ve gelecekteki rolleri tartışılmıştır.

Psikolojik Danışmanların Özellikleri

Mesleki uygulamalarında psikolojik danışmanlar üç farklı alanda değerlendirilmektedirler. Bunlar; psikolojik danışmanların kişisel özellikleri, mesleki bilgileri ve psikolojik danışma becerileridir. Sözü edilen üç alan, psikolojik danışmanların etkililiğini belirlemede kullanılabilen özelliklerdir. Buradan yola çıkılarak; ‘belirli özellikler psikolojik danışmanların daha etkili olmasına yardımcı olur mu, eğer öyleyse bunlar hangi özelliklerdir?’ sorusu sorulabilir. Psikolojik danışma kuramcıları ve araştırmacıları, psikolojik danışma alanındaki diğer sorular gibi bu sorular üzerine de araştırma yapmaktadırlar. Buna karşın etkili bir psikolojik danışmanı, etkili olmayan bir psikolojik danışmandan ayırt eden özelliklerin neler olduğu kesin bir dille ifade edilememektedir. Bu konuda çeşitli görüşler bulunmaktadır (George ve Cristiani, 1990).

Combs ve ark. (1969, akt. Nystul, 1999) için psikolojik danışmanların en önemli teknikleri, değişimin bir aracı olarak kendilerini kullanmalarıdır. Diğer bir deyişle, psikolojik danışmanlar kişiliklerini; danışanları desteklemek, inandırmak ve onların cesaretlerini ortaya çıkarmak için kullanmalıdırlar. Rogers (1981) da psikolojik danışmanların kişisel özelliklerinin önemini vurgulamaktadır. O’na göre danışanların, psikolojik danışmanlara ilişkin algıları, psikolojik danışmanların izlediği kuramlar ve yöntemlerden daha önemlidir. Danışanlar, psikolojik danışmanların kişisel tarzlarıyla ilgilenmekte ve bundan etkilenmektedirler (akt. Nystul, 1999).

Psikolojik danışmada olumlu sonuçlar sağlayacak olan kişisel özelliklerin tanımlanması konusunda birçok yazarın görüşü bulunmaktadır. Corey’e (1996) göre etkili bir psikolojik danışmanın bir kimliği vardır. Kim olduğunu, ne olabileceğini, yaşamdan ne istediğini, kendisi için önemli olanın ne olduğunu bilir. Önceliklerinin neler olduğunu belirlemiştir. Değerlerini ve amaçlarını gözden geçirmeye isteklidir. Kendisine karşı saygı duyar. Kendi güçlü yanlarının farkındadır. Buna karşın güç gösterisi hatasına düşerek kendisini başkalarından soyutlamaz. Kendi gücünü tanıyıp kabul eder. Kendisini güçlü ve yeterli hisseder. Bu gücünü danışanların sağlığı için kullanır. Değişime açıktır. Yenilikleri denemekten korkmaz. Kendisine ve başkalarına ilişkin farkındalığını geliştirir. Eğer farkındalığını sınırlandırırsa,

özgürlüğünü de sınırlandıracağını bilir. Belirsizliklere karşı tahammülü vardır. Kendi psikolojik danışma tarzı vardır. Bu, aynı zamanda onun yaşam felsefesini ifade etmektedir. Danışanın dünyasını anlayabilir, sahiplenmeden onunla empati kurabilir. Hayata karşı aktif bir duruşu vardır. Olayların kendisini şekillendirmesine izin vermez. Otantik, dürüst ve saydamdır. Düşündüğü ve hissettiği gibi yaşar. Kendisini uygun bir biçimde diğer insanlara açar. Maskelerin, savunmaların ve rollerin arkasına saklanmaz. Alaycı olmayan bir mizah anlayışı vardır. Hata yapabilir ancak hatalarını kabul etmeyi bilir. Kültürün kendisini etkilediğinin farkındadır. Başka kültürlerle ait farklı değerlere saygı duyar. Kendisini yeniden keşfedebilir, yeniden yaratabilir. Değişmek istediği yönde kararlar alabilir. Kendi yaşamı ile ilgili seçimler yapabilir. Kendisi, başkaları ve dünya hakkındaki erken kararlarının farkındadır. Bu erken kararların kurbanı değildir. Gerektiği takdirde bunları değiştirmeye isteklidir. Sınırlarını koruyabilir. Psikolojik danışma ortamında konuşulan ve yaşanılanların özel yaşantısını etkilemesine izin vermez. Tükenmişlik yaşayabileceğini hissettiğinde önlemini alır.

Corey, Corey ve Callanan'a (1993) göre etkili bir psikolojik danışman, danışanlarına olumlu bir model sunar. Bunu da danışanlarının kendilerini geliştirmelerine, farkındalıklarını artırmalarına ve kişisel gelişimleriyle ilgili seçimlerine aktif bir biçimde katılarak yaparlar (akt. Nystul, 1999).

Nystul'a (1999) göre ise etkili bir psikolojik danışmanın, belirli bir tipte kişi olduğunu söylemek gerçekçi değildir. Bununla birlikte, etkili psikolojik danışmanlarda bazı ortak özellikler bulunmaktadır. Örneğin; psikolojik danışmanlar danışanlarında varolan gelişme potansiyeline inanmaları için onları cesaretlendirirler. Danışanlarına bir sanatçı duyarlılığı ile yaklaşır. Bu; onlara karşı duyarlı olmak, yaratıcı olmak, esnek olmak, psikolojik danışma tekniklerini danışanlarının gereksinimlerine göre uyarlayabilmek demektir. Psikolojik danışmanların duygusal açıdan aşırı değişkenlikleri yoktur. Değişkenlik, danışanda güvensizlik duygusu yaratır. İnsanların yaşamları ile ilgili sorunlarını anlamaya ve bu sorunlarını çözmelerine yardım etmeye isteklidirler. Psikolojik danışmanlar kendilerini oldukları gibi kabul ederler. Kendi gelişimlerini artırmak için çalışsalar da, gerçek ben ile ideal ben arasındaki tutarsızlık kaygıya neden olacak kadar büyük değildir. Etkili psikolojik danışmanların özsaygı düzeyleri yüksektir, buna ek olarak kendini gerçekleştirme yönünde davranışlarda bulunurlar. Bu tür davranışların; teşebbüs etme, risk alma, acı çekme gerektirdiğinin farkındadırlar. Etkili psikolojik danışmanlarda bulunan bir diğer özellik sabırlı olmalarıdır. Birisinin değişimine yardım etmek karmaşık bir süreçtir ve çaba gerektirmektedir. Danışanlar, psikolojik danışma sürecindeki kazanımlarını uygulasalar da bazen eski alışkanlıklarına gerileyebilirler.

Psikolojik danışmanlar, danışanlarının amaçlarının gerçekleşebileceği konusunda sabırlı olmalıdırlar.

Görüldüğü gibi psikolojik danışmanlarda olması gereken özellikler hakkında birçok görüş bulunmaktadır. Yukarıda belirtilen özelliklerden bazıları psikolojik danışmanların kişisel özellikleri, bazıları ise psikolojik danışma becerileri ile ilgilidir. Örneğin; psikolojik danışmanın kendi duygularının ve düşüncelerinin farkında olması, yaşadıklarını olduğu gibi kabul etmesi, kendi içerisinde tutarlı bir değerler sisteminin olması, güçlü ve zayıf yönlerini tanınması, rol yapmadan yaşaması, yeniliklere açık olması, belirsizliğe tahammül gücünün olması ve derin kişilerarası ilişkiler kurabilmesi gibi özellikler psikolojik danışmanlarda olması gerektiği düşünülen kişisel özelliklerden bazılarıdır. Buna ek olarak; danışanlarının dünyasını anlayabilmek, onlarla empati kurabilmek, danışanlarının kendilerini geliştirmelerine, farkındalık düzeylerini artırmalarına aktif bir şekilde katılmak ve onları oldukları gibi kabul etmek etkili bir psikolojik danışmada olması gerektiği düşünülen psikolojik danışma becerilerindedir. Ancak görüldüğü gibi her iki alandaki özellikler birbirini destekleyen, bütünleyen ve geliştiren özelliklerdendir.

Uluslararası literatür incelendiğinde; Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanının günümüzde okul danışmanlığı, toplum danışmanlığı, ruh sağlığı danışmanlığı, rehabilitasyon danışmanlığı, evlilik ve aile danışmanlığı, kariyer danışmanlığı gibi alt alanları kapsayacak şekilde genişlediği görülmektedir. Yukarıda belirtilen kişisel özellikler ve psikolojik danışma becerileri, psikolojik danışmanın uzmanlık alanı hangi alt alan olursa olsun, sahip olması gereken özellik ve becerilerdir. Bütün psikolojik danışmanlar bu özellik ve becerilere sahip olmalı, bunlara ek olarak da çalıştıkları alt alanın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donanmış olmalıdırlar.

Ülkemizdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik lisans programlarının daha çok, okul psikolojik danışmanı (rehber öğretmen) yetiştirdiği söylenebilir. PDR lisans mezunlarının çoğunluğu, ülkemizde eğitim alanında istihdam edilmektedirler (Doğan, 2000). Ülkemizdeki bütün ilköğretim okulları ve liselerde okul psikolojik danışmanı kadrosu bulunmaktadır. Okullar, PDR lisans programı mezunlarının öncelikli olarak çalışmak istedikleri kurumlar arasındadır. Bu nedenle aşağıda, okul psikolojik danışmanlığından ayrıntılı bir şekilde söz edilmiştir.

Okul Psikolojik Danışmanlığı

Okul psikolojik danışmanları; okul sistemi içerisinde çalışmaktadırlar ve çalışmalarının odak noktası öğrencilerdir. Okul psikolojik danışmanları, öğrencilerin kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki gelişimleri için çaba

göstermektedirler (Nystul, 1999; Erford, 2003). Bir diğer deyişle okullarda psikolojik danışmanlar, öğrencilerin yaşamlarındaki ilerleme ve gelişmenin devamlılığını garanti altına alan stratejilerin plânlanmasına yardım ederek, potansiyellerinin yüksek düzeyde gelişmesi için onları cesaretlendirirler. Günümüzde bireyler, eğitsel ve günlük yaşamı olumsuz yönde etkileyen çocuk istismarı, toplumsal şiddet gibi çeşitli etmenlerle mücadele içerisinde. Okullarda psikolojik danışma hizmetleri, bireylerin yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri problemlerin önlenmesi için gelişimsel konulara odaklanarak duyuşsal, sosyal ve psikolojik sağlığı oluşturulmasını amaçlamaktadır (Ültanır, 2000).

Baker ve Gerler (2004) okul psikolojik danışmanlığının; psikolojik danışma ve eğitim gibi iki büyük uygulamalı mesleğin bir parçası olduğunu belirtmektedirler. Her iki alan da kendi bilgi altyapısını geliştirmiş ve okul psikolojik danışmanlığını etkilemiştir. Bunun sonucunda okul psikolojik danışmanlığı, kendi bilgi altyapısını oluşturarak gelişimini devam ettirmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik programlarını akredite eden bir kuruluş olan CACREP (The Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs) (2000); okul psikolojik danışmanlarının sahip olması gereken kişisel özellikler, mesleki bilgiler ve psikolojik danışma becerilerini şöyle sıralamaktadır (akt. Dollerhide ve Saginak, 2003):

- a) Okul psikolojik danışmanları; öğrencilerin akademik, mesleki, kişisel ve sosyal gelişimlerini artırmak amacıyla psikolojik danışma, gelişimsel programlar hazırlama ve uygulama, bilgi ve beceri eğitimi gibi konularda yeterli olmalıdırlar.
- b) Kültür, aile, sosyo-ekonomik düzey, cinsel kimlik, dil ve değerler gibi kültürel konularda, çok-kültürlü psikolojik danışma bilgi ve becerilerine sahip olmalıdırlar.
- c) Öğrencilerin okul başarılarını artırabilmek için gerekli yöntemleri kullanabilmelidirler.
- d) Öğretmenlerle, yöneticilerle, ailelerle ve toplumsal gruplarla konsültasyon yapma konusunda bilgi ve beceri sahibi olmalıdırlar.
- e) Öğrencilerin gelişimine yardımcı olmak için, öğretmen ve aile eğitimi programlarına katılmalıdırlar.

f) Okulda etkili bir öğrenme ortamı yaratmak için gerekli olan hizmetleri ve programları geliştirme ve koordine etme becerisine sahip olmalıdırlar.

g) Yasal yetkilerini ve sınırlılıklarını bilmelidirler. Kendilerini ve öğrencileri etkileyecek özel durumlarla karşılaştıklarında, bu konulardaki bilgilerini uygulama becerisine sahip olmalıdırlar. Okul psikolojik danışmanlığı mesleğinin etik standartlarını bilmelidirler.

h) Kapsamlı bir gelişimsel rehberlik programı hazırlayabilmeli ve uygulayabilmelidirler.

i) Eğitim sistemi içerisindeki diğeri unsurlarla işbirliği halinde çalışabilmelidirler.

CACREP diğeri özelliklerin yanı sıra, okullarda öğrencilerin gereksinimlerini dikkate alan gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması ve uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır. Son zamanlarda, okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili yayınlarda “kapsamlı gelişimsel model” terimi sık kullanılmaya başlanmıştır. Kapsamlı terimi, okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının tüm kademeler ile entegre olması gerektiğini ifade etmektedir. Gelişimsel terimi ise, okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının yaşam boyu bir perspektifle, gelişimsel dönemleri dikkate alarak düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Paisley ve DeAngelis-Peace’e (1995) göre gelişimsel okul psikolojik danışmanlığı, çare bulucu ve kriz odaklı olmaktan çok, öğrenme ve gelişim odaklı olmayı önermektedir. Gelişimsel program önleyicidir, öğrencilere bilgi, beceri, farkındalık ve normal gelişim görevlerini başarıyla yerine getirmeye yönelik tutum kazandırmayı amaçlar. Özellikle ilk ve ortaöğretim kurumlarında, okul psikolojik danışmanlığının asıl işlevinin önleme olduğu vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, okul psikolojik danışmanları, öğrencilere daha etkili bir şekilde yardım edebilmek için öğretmen ve ailelerle konsültasyon yapmalıdırlar (akt. Nystul, 1999).

Kapsamlı gelişimsel modelde, birey bir bütün olarak ele alınmakta ve bireyin doğal gelişim sürecinde zihinsel, duygusal, sosyal, psikolojik ve fiziksel olan bütün yönleri ile gelişebilmesi için ona rehberlik yapılması gereğine inanılmaktadır. Okullarda verilecek olan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin, öğrencilerin fiziksel, sosyal, bilişsel, mesleki ve benlik kavramı gelişim alanlarına yönelik olarak hazırlanması gerektiği düşünülmektedir (Yüksel, 2003).

Dollerhide ve Saginak (2003), okul psikolojik danışmanlarında bulunması gereken bazı kişisel özellikler tanımlamışlardır. Bunlardan ilki

yaratıcılıktır. Öğrenciler, aileler, öğretmenler ve yöneticiler okul psikolojik danışmanının daha önce hiç karşılaşmadığı sorularla, konularla ve yaşantılarla gelebilirler. Toplum zamanla değiştikçe öğrencilerin gereksinimleri de değişecektir. Onların çeşitli gereksinimlerine yanıt verebilmek için, okul psikolojik danışmanının yaratıcılık düzeyinin yüksek olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, psikolojik danışman bilgi ve becerisini yeni ve özgün durumlarda kullanabilme yeteneğine sahip olmalıdır. Bir başka özellik esnekliktir. Okul psikolojik danışmanları; danışanlarının gereksinimleri ve okulda uyguladıkları etkinlikler konusunda esnek olmalıdırlar. Okulda psikolojik danışmanlar bir etkinlikten kısa bir zaman sonra başka bir grupta başka bir çalışmaya geçmektedirler. Bir başka deyişle; okul psikolojik danışmanları bir rolden diğer bir role, bir etkinlikten başka bir etkinliğe uygun biçimde geçmek zorundadırlar. Bu nedenle okul psikolojik danışmanları farklı grupların (öğrenci, öğretmen, aile) gereksinimlerini ve her birisinin kendisine özgü kültürel, duygusal, gelişimsel durumunu bilmelidirler. Bir diğer özellik cesaret ve güven sahibi olmaktır. Okul psikolojik danışmanları, her gün cesaretlerine meydan okuyan durumlara karşılaşılabirler. Tehlikeli davranışlara yeltenen öğrenciler, psikolojik danışmanın çocuğunu neden iyileştiremediğini sorgulayan anne-babalar, okul psikolojik danışma ve rehberlik programının uygulanmasına sekte vuran okul personeli gibi durumlar bunlara örnektir. Bu durumlara karşı karşıya kaldıklarında, cesareti ve kendine güveni olan okul psikolojik danışmanları bir farklılık yaratabileceklerinden emindirler. Psikolojik danışmanlarda olması beklenen bir diğer kişisel özellik ise kendini adamadır. Bu kavram psikolojik danışma kitaplarında sık rastlanan bir kavram değildir. Kendini adama, derin bir biçimde kararlı olma duygusunu ifade etmektedir. Psikolojik danışmanlar, danışanlarının kişisel ve mesleki ilgi-yeterlilikleriyle istekli bir şekilde ilgilenen kişilerdir. Okulda çalışan psikolojik danışmanlar için bunun anlamı kendini adayarak öğrencilerle ve onların eğitimleriyle ilgilenmektir.

Ülkemizde okul psikolojik danışmanlığı konusunda çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Bu tartışmaların odak noktasında; psikolojik danışmanların okul temelli mi, yoksa belirli merkezlerde bulunarak kriz odaklı mı çalışmaları gerektiğine ilişkin görüşler bulunmaktadır. PDR alanındaki uygulayıcı ve akademisyenlerin çoğunluğu, psikolojik danışmanların okullarda istihdam edilmesi ve bu kapsamda gelişimsel ve önleyici çalışmalar yapmaları gerektiğini savunmaktadırlar. Buna karşın Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) yetkilileri, ülkemizdeki bütün ilköğretim okulu ve liselere psikolojik danışman atanmasının mümkün olamayacağı düşüncesinden hareketle psikolojik danışmanların belirli merkezlerde çalışarak okullara

hizmet götürmesini öngören merkez modelini savunmaktadırlar. Bu yanılıya ek olarak MEB, tüm okulların gereksinim duyduğu sayıda psikolojik danışman bulunmamasından dolayı, PDR dışındaki farklı lisans programlarından mezun olan kişileri de okullara rehber öğretmen olarak atamaktadır. Okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri konusunda MEB tarafından yapılmak istenenler ve yapılanlar incelendiğinde, ölkemizde bu konuda henüz ortak bir anlayışın geliştirilemediği görölmektedir. PDR hizmetlerinin nasıl ve kimler tarafından yürütölmesi gerektiği konusundaki tartışmaların önümüzdeki yıllarda da süreceği düşünölmektedir. Buradan hareketle okul psikolojik danışmanlığının gelecekteki yapısı ve işlevi üzerinde durulması gerekmektedir.

Okul Psikolojik Danışmanlığının Geleceği

Psikolojik danışmanlığın kısa vadede yüz yüze olduğu en önemli sorun; meslekleşme, psikolojik danışmanların nitelikleri ve psikolojik danışman eğitiminin ölçütleri olarak görölmektedir. Psikolojik danışmanlığın önemi arttıka, mesleki becerilerin neler olduğu konusunun da netleēeđi beklenmektedir. Psikolojik danışman eğitimi veren kurumlar, kısa vadede kaçınılmaz biçimde akreditasyonun gerekliliğinin bilincine varacaklardır. Gelecekteki psikolojik danışman eğitimi için, üzerinde anlaşmaya varılmış ulusal standartlar belirlenmelidir. Buna ek olarak, psikolojik danışmanlığın diğer yardım mesleklerinden farkının ne olduğu üzerine tartışmalar devam edecektir. Diğer tartışmaların içeriğinde ise, terapötik yaklaşımların sayısının artması sorunu ve eklektik veya entegratif çözüm konuları olacaktır (Feltham, 1995).

Okul psikolojik danışmanlığının geleceğinde önemli rol oynayacağı belirtilen konulardan birisi de mesleğin imajını oluşturacak olan çalışmalardır. Green'e (1988) göre; okul psikolojik danışmanlığının, mesleki açıdan daha iyi algılanmasını sağlamak amacıyla okul psikolojik danışmanları; rollerinin nasıl algılandığını belirlemek için öğretmenler arasında araştırma yapmalı, önceki üç yıl boyunca yapılan mesleki etkinliklerin listesini derlemeli ve bu etkinliklerin mesleki imajı geliştirip geliştirmediğini belirlemelidirler. Ayrıca; okul psikolojik danışmanları; aile içi iletişim, madde kullanımı, öğrenci başarısı gibi konularda anne-babalara programlar düzenlemeli, öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin ilgisini çekebilecek konuları içeren okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarındaki etkinlikleri tanıtan yayınlar hazırlamalıdır. Bunlara ek olarak; araştırmalara katılmalı, mesleki dergilere yazılar yazmalı, mesleki kurumlara katılmalı ve öğretmenlere hizmet içi eğitimler düzenlemelidirler (akt. Nystul, 1999). Baker ve Gerler'e (2004) göre 21. yüzyılda okul

psikolojik danışmanları; alanlarındaki önemli konularda yeterli olmalı ve bu yeterlilikleri konusunda toplumun farkındalığını geliştirmelidirler. Bunların yanı sıra; okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması konularında liderlik yapmalı, toplumsal kuruluşlar, aileler, gönüllüler gibi öğrencilerin psikolojik açıdan sağlıklı olmalarını ve akademik başarılarını geliştirmeyi amaçlayan diğer birimlerin çalışmalarına açık olmalıdırlar. 21. yüzyılda, yapılacak çalışmalarla okul psikolojik danışmanlığı mesleğinin, bir yardımcı hizmetler bütünü değil, eğitim sisteminin bütünleştirici bir parçası olduğu vurgulanmalıdır.

Paisley ve McMahan'a (2001) göre, okul psikolojik danışmanları; toplumsal değişimleri ve bu değişimlere bağlı olarak ortaya çıkabilecek gereksinimleri fark edebilmelidirler. Bu anlamda, okul psikolojik danışmanları, rollerinin yıllar içerisinde değişebileceğini kabul etmeli, değişimin gerektirdiği sorumlulukların farkında olmalı, nitelikli programları uygulamaya devam edilebilmek için mesleki gelişimlerini sürdürmelidirler. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki gelişimleri önemli bir konudur. Mesleki gelişimin yalnızca lisans eğitimi sırasında olmayacağı, lisans eğitiminin bu yolda sadece bir başlangıç olduğu düşünülmektedir. Bütün disiplinlerde mesleki gelişim, lisans eğitiminden sonra becerilerin geliştirilmesini içeren bir süreçtir. Okul psikolojik danışmanlarının toplumun gereksinimlerine yanıt verebilmeleri ve mesleki açıdan kendilerini geliştirebilmeleri için çeşitli çalışmalar içerisinde olmaları gerekmektedir. Bu çalışmalardan birisi belirli becerilerin geliştirilmesi, diğeri ise süpervizyondur. Mesleki beceriler konusunda eğitimler almak, okul psikolojik danışmanlarının, öğrencilerin gereksinimlerine daha etkili bir biçimde yanıt vermelerine yardımcı olur. Bu beceriler; farklı kültürlerle ilişkin bilgiler, DSM IV sınıflandırmaları, cinsel yönelimlere ilişkin önyarguların değişmesi gibi konularda olabilir. Bu eğitimlerin içeriğini doğrudan psikolojik danışma ile ilgili olmayan, ancak okul psikolojik danışmanının işini kolaylaştıracak konular da oluşturabilir. Bunlara örnek olarak; hizmetlerde teknolojiyi kullanma, diğer hizmet elemanları ile ilişkiler kurma gibi konular verilebilir. Beceri geliştirme elbette tek başına yeterli değildir. Okul psikolojik danışmanları mesleki becerilerini devam ettirmeleri için süpervizyon almalıdırlar. Beceri eğitimi ile birlikte süpervizyon almak; yeni becerilerin pekiştirilmesi ve becerilerin günlük yaşama aktarılması konusunda psikolojik danışmanlara yardım eder.

Psikolojik danışmanlık mesleği ile ilgili çalışmalar yapan Welch ve McCarroll'a (1993) göre, gelecekte psikolojik danışmanların okuldaki rolleri ve işlevleri değişecektir. Buna göre; geçmişte ve şu anda okul psikolojik danışmanları sadece doğrudan hizmetleri sunan bir kişi olarak

bilinmektedirler. Gelecekte ise öğrencilerin, ailelerin ve öğretmenlerin gereksinimlerini belirleyen, okul ve toplumdaki bu gereksinimlere yanıt verebilecek kaynakları kullanabilen kişiler olmak zorundadırlar. Bu anlamda okul psikolojik danışmanları, kaynaklar arasında bağlantıları kurmak zorundadırlar. Sözelimi; akran danışmanlığı, kaynakları kullanmaya bir örnektir. Okul psikolojik danışmanları şu anda kapalı bir sistem olarak sadece okul içerisinde çalışırken; gelecekte toplum kaynakları uzmanı olarak işlev göreceklerdir. Okul psikolojik danışmanları günümüzde genel olarak okuldaki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerle çalışmalar yaparken, gelecekte okul duvarlarının dışına çıkıp, hizmetlerine toplumu dahil etmek zorunda kalacaklardır. Toplumun mesleki, duygusal ve eğitsel gereksinimlerine uygun çalışmalar yapacaklardır.

Görüldüğü gibi okul psikolojik danışmanlarının değişen rolleri, üzerinde önemle durulan konulardan birisidir. Geçmişte dar bir çerçevede sunulan hizmetlerin artık daha da yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir. House ve Hayes'a (2002) göre, okul psikolojik danışmanlarının şu anki rolleri; ruh sağlığı hizmetleri sunmak, daha çok bireysel konularla ilgilenmek, öğrenci sorunlarına klinik modeli temel alarak yaklaşmak, birebir veya küçük gruplarla çalışmak, öncelikli olarak kişisel ve sosyal gelişime odaklanmaktır. Okul psikolojik danışmanlarının gelecekteki rolleri ise bunlardan daha farklı ve kapsamlı olacaktır. Şöyle ki; okul psikolojik danışmanları, öğrencinin akademik başarısını da göz önüne alan, bütün okul ve sistemle ilgilenen, lider, plan ve program geliştiren, eğitimde bütünleştirici bir üye olan, rolleri netleşmiş, bütün öğrencileri kapsayacak şekilde program geliştiren, okul ve toplumdaki bireylerle işbirliği halinde çalışan kişiler olacaklardır.

Okul psikolojik danışmanlığının rolleri tartışılırken birçok yazar, mesleğin rollerinin netleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Gysbers (2001) de, 21. yüzyılda psikolojik danışma ve rehberlik alanının; bir program çerçevesinde rollerinin ne olduğunun açık bir biçimde saptanması gerektiğini belirtmektedir. O'na göre okul psikolojik danışma ve rehberlik programları eğitimin bütünleştirici bir parçası olarak görülmeli ve uygulanmalıdır. Okullarda kapsamlı PDR programları geliştirilmeli, uygulanmalı ve bu uygulamalar neticesinde de PDR hizmetlerinin bir farklılık yarattığı gözlenebilmelidir. House ve Hayes'ın (2002) görüşlerine benzer olarak Gysbers (2001) de öğrencilerin akademik başarılarını geliştirici çalışmalar yapılmasının öneminden söz etmektedir. Bu anlamda, günümüzde öğrencilerin kişisel, sosyal ve mesleki gelişimleri kadar, özellikle akademik başarıları üzerine de odaklanmanın önemli bir konu olduğu ifade edilmektedir. Yeşilyaprak (2004) da okulda psikolojik danışma

ve rehberlik hizmetlerinden beklenen önemli işlevlerden birisinin öğrenmeyi kolaylaştırma ve başarıyı artırma olduğunu belirtmektedir. Bu hizmetler eğitsel rehberlik hizmetleri olarak da adlandırılmaktadır. Gysbers'e (2001) göre, okullarda bir program çerçevesinde organize edilebilir ve uygulanabilirse, PDR hizmetleri yapısal açıdan eğitimin merkezine yerleşecektir. Böylece PDR hizmetleri, bir kenarda duran ek aktiviteler olmaktan çıkıp, bütünleştirici ve dönüştürücü programlar haline gelecektir.

Psikolojik danışmanlık mesleğinin günümüzdeki algılanışı ve toplumdaki yeri konusunda, meslek elemanlarının özeleştirme yapımları kaçınılmaz görünmektedir. Sink'e (2002) göre okul psikolojik danışmanları; arada bir geriye bakarak kendileri için zor olan 'etkili miyim?', daha iyi ne yapabilirim?', nasıl gelişebilirim?', psikolojik danışma ve eğitim ile ilgili aldığım eğitimi ve araştırma sonuçlarını günlük yaşama geçirebiliyor muyum?' gibi soruları sormalıdırlar.

SONUÇ

Ülkemizdeki PDR lisans programlarının içeriği daha çok okul psikolojik danışmanlığı programlarına benzediği ve mezunları ağırlıklı olarak eğitim sektöründe istihdam edildiği için bu çalışmada, psikolojik danışmanların kişisel ve mesleki özelliklerinin yanı sıra, okul psikolojik danışmanlığının günümüzdeki ve gelecekteki rolü tartışılmıştır. Görüldüğü gibi psikolojik danışmanlık mesleğinin rolleri ve geleceği ile ilgili öne sürülen görüşler arasında benzer yönler bulunmaktadır.

Mesleğin geleceğine yönelik görüşlerdeki ortak noktalardan birisi, okul psikolojik danışmanlarının okullarda istihdam edilmeleri gerektiğidir. Merkez modeli çerçevesinde çalışacak olan psikolojik danışmanlar sürekli olarak okullarda bulunamayacakları için gelişimsel bir çerçevede hizmet sunmalarının mümkün olmayacağı düşünülmektedir. Kriz odaklı hizmet sunmak yerine, gelişimsel ve önleyici çalışmalar yapmaları için okul psikolojik danışmanlarının okullarda istihdam edilmeleri bir zorunluluktur.

Ülkemizdeki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin toplumun tamamına yaygınlaştırılabilmesi ve bu hizmetlerin belirli bir kalitede sunulabilmesi için, psikolojik danışman eğitim standartlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle PDR lisans programlarının akreditasyonu ciddi bir şekilde düşünülmelidir. Doğan (2000), ülkemizde PDR programlarının standartlaştırılmasına yönelik olarak bir akreditasyon modeli önermiştir. Ayrıca PDR lisans programlarının ortak bir çerçeveye oturtulması için son zamanlarda yılda bir kez anabilim dalı başkanları biraraya gelmekte ve

standartlaştırma çalışmaları yapmaktadırlar. Bu alışmalar çerçevesinde; mesleki kimliğin açık bir şekilde tanımlanması, rollerin net bir şekilde belirlenmesi, ülkemiz için gereksinim duyulan yeni alt alanların geliştirilmesi gibi konular üzerinde durulmalıdır. Bu tür çalışmalar, mesleğe yönelik yapısal değişimleri kapsamaktadır. Bunlara ek olarak psikolojik danışmanlık meslek kimliğinin netleştirilmesi konusunda mesleğin uygulayıcılarına da önemli sorumluluklar düşmektedir.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin önemi, 21. yüzyılda artarak devam edecektir. Yeni yüzyılda, lkemizde okullarda istihdam edilen psikolojik danışmanlar, kendilerini okul sisteminin önemli bir parçası olarak görmelidirler. Hazırlayacakları okul PDR programları kapsamlı ve gelişimsel olmalıdır. Bu programlar, öğrencilerin gelişimi ile ilgili tüm alanları içermeli ve öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemlerini göz önüne almalıdır. Bu kapsamda, okul psikolojik danışmanları sadece sorunu olan öğrencilerle değil, bütün öğrencilerle ilgilenmek durumundadırlar. Ayrıca ğrencilerin, kişisel/sosyal, mesleki ve eğitsel gelişimlerinde önemli birimler olan anne-babaları ve öğretmenleri ile de çalışmalar yapmalıdır. Bu alışmalar, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sonal hedefi olan bireyin kendini gerçekleştirmesi konusunda okul psikolojik danışmanlarının daha etkin olmalarını sağlayacaktır. Psikolojik danışmanlar, okul sistemi içerisindeki ğrenci-aile-ğretmen-yönetici birimlerinin merkezindeki asli unsur olarak çalışmalar yapmalıdır. Böylece hem psikolojik danışmanlık mesleğinin rolleri daha net bir şekilde algılanacak hem de Türk milli eğitiminin öğrencilere kazandırmayı amaçladığı özellikler, onlara daha hızlı ve etkili bir şekilde kazandırılacaktır.

KAYNAKLAR

- Baker, S. B., Gerler, E. R. (2004). *School Counseling for the Twenty-First Century*. New Jersey: Pearson Education.
- Corey, G. (1996). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*. California: Brooks/ Cole Publishing Company.
- Doğan, S. (2000). Psikolojik Danışman Eğitiminde Akreditasyonun Gereği ve Bir Model Önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (14), 31-38.
- Dollerhide, C. T., Saginak, K. A. (2003). *School Counseling In the Secondary School: A Comprehensive Process and Program*. Boston: Pearson Education.
- Erford, B. T. (2003). *Transforming the School Counseling Profession*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Feltham, C. (1995). *What Is Counselling?: The Promise and Problem of the Talking Therapies*. Londra: Sage Publication.
- George, R. L., Cristiani, T. S. (1990). *Counseling: Theory and Practice*. New Jersey: Prentice Hall.
- Gysbers, N. C. (2001). School Guidance and Counseling in the 21st Century: Remember the Past into the Future. *Professional School Counseling*, 5 (2), 96-105.
- House, R. M., Hayes, R. L. (2002). School Counselors: Becoming Key Players in School Reform. *Professional School Counseling*, 5 (4), 249-257.
- Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nystul, M. S. (1999). *Introduction to Counseling: An Art and Science Perspective*. Boston: Allyn and Bacon.
- Paisley, P. O., McMahon, H. G. (2001). School Counseling for the 21st Century: Challenges and Opportunities. *Professional School Counseling*, 5 (2), 106-116.
- Sink, C. A. (2002). In Research of the Profession's Finest Hour: A Critique of Four Views of 21st Century School... *Professional School Counseling*, 5 (3), 156-162.

- Ültanır, E. (2000). Okul Psikologluğu ve Okul Psikolojik Danışmanlığı Meslekleri: Karřılařtırılmalđ Bir Çalışma. *Milli Eğitim Dergisi*, 148, 9-16.
- Voltan-Acar, N. (2001). *Grupla Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Welch, I. D., McCarroll, L. (1993). The Future of School Counselors. *School Counselor*, 41 (1), 48-53.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yüksel, G. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Gelişim Alanları, Gelişim Alanlarının İşaretçisi Olan İhtiyaçlar ve Geliştirilmesi Gereken Beceriler: Bu Süreçte Rehber Öğretmenin İşlevleri: Kuramsal Bir İnceleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 159, 41-59.